

DEBITANTICA KOJA JE PRETEKLA VETERANE I MUŠKE KOLEGE

Kritički najpozitivnije ocijenjeni hrvatski igrani filmovi u 21. stoljeću - Feljton *Hrvatski film, novinska kritika i društvo u 21. stoljeću* (2.)

Mali je broj hrvatskih igranih filmova u 21. stoljeću dobio nepodijeljene pohvale kritike, no oko nekih ostvarenja postignuta je suglasnost vodećih filmskih kritičara u dnevnom tisku. Među njima je na prvom mjestu film Hane Jušić *Ne gledaj mi u pijat* (2016.) koji je dobio pohvale zbog svog suvremenog stila i moderne režije, ali i autentičnog prikaza hrvatskog mentaliteta.

Najveće oduševljenje filmom pokazao je Jurica Pavičić koji je u *Jutarnjem listu* isticao je da je sa svojom smjesom hiperrealizma u sadržaju i crtom zanimljive vizualne stilizacije, film perfektno suvremen, naglašavajući da davno hrvatska kinematografija nije napravila film koji je tako moderan, za njegov ukus, najbolji hrvatski film u posljednjih desetak godina. Posebnu pohvalu dao je briljantnom zadnjem kadru, fenomenalnoj globalnoj metafori: svi se saftamo u istoj kaši iz koje se ne da pobjeći.

Vrlo entuzijastičan oko dugometražnog debija mlade šibenske redateljice bio je Marko Njegić u *Slobodnoj Dalmaciji*, koji piše o priči s puno mračnog humora, surovosti, grubosti, groteske, čak i mizantropije u distanciranom klinički preciznom izvrtanju obiteljskih vrijednosti i mentaliteta kakva se rijetko viđa u hrvatskoj kinematografiji. Kao iskusni posjetitelj stranih filmskih festivala, Njegić ističe da *Ne gledaj mi u pijat* više nalikuje dobrom stranom festivalskom filmu koji je snimljen na našem jeziku: mladenački režiran, s opservantskom kamerom iz ruke koja

švenka lijevo-desno i zadire u intimu ispranih likova. Njegić vidi u ovom filmu nagovještaj nekog novog vala domaće kinematografije, navodeći da bi lokalni pečat Hane Jušić uparen s globalnim toponimima moderne režije mogao do kraja rasplamsati revoluciju novog hrvatskog filma.

Odličnu ocjenu filmu dala je i Milena Zajović (*Večernji list*) koja smatra da je ova obiteljska drama na filmskom festivalu u Veneciji zaslužila nagradu za najbolji europski film (riječ je o nagradi europske kritike u programu Dani autora, op.a.). Zajović ističe da izvrsne glumačke role i vješta režija tvore mučnu sliku propasti srednje klase, sraza generacija, predrasuda i narodne navade zabadanja nosa u tuđe probleme, pitajući se koliko takva sredina ostavlja prostora za bijeg ili barem subverziju.

Da mišljenje ovog trojca dijeli i većina hrvatskih filmskih kritičara, svjedoči i prosječna ocjena odličan (4,66) i nagrada kritike *Oktavijan* na 64. Pulskom filmskom festivalu (drugi po ocjenama publike te godine bio je *Ustav Republike Hrvatske* s ocjenom 3,91).

Na drugom je mjestu film *Zvizdan* (2015.) redatelja Dalibora Matanića koji je na Pulski festival i u kina stigao s nagradom

programa Izvjestan pogled prestižnog Festivala u Cannesu. Ipak, u glasovanju članova HDFK na Pulskom festivalu nije dosegao nagradu odličan, nego je *Oktavijana* osvojio s prosjekom 4,46.

Najveće oduševljenje filmom pokazao je Marko Njegić (*Slobodna Dalmacija*) koji je naveo da je najočekivaniji film festivala nadmašio visoka očekivanja, proglašavajući ga najboljim hrvatskim filmom posljednjih godina, ako ne i od osamostaljenja. Njegić *Zvizdan* opisuje najpohvalnijim epitetima: prekrasan, važan i ugođajan, snimljen opipljivom inspiracijom, prožet ogoljenim emocijama glumaca i intrigantnim redateljsko-scenarističkim simbolima i metaforama, svjetski a naš film, kreativni *summa summarum* redatelja koji revno prati internacionalna filmska kretanja i hrvatske kinematografije u posljednjih 25 godina.

Odličnu ocjenu filmu dao je i Arsen Oremović koji ističe nagradu u Cannesu kao veliku prekretnicu u hrvatskoj kinematografiji, koja je pokazala da joj ni nagrade na najjačim A-festivalima više nisu neuhvatljive. Oremović ističe da je Mataniću dobro poslužilo sve što je dosad radio: od skokovite dramaturgije, kratkog *Tuluma* do korištenja lakozabavnih melodija za stvaranje atmosfere.

Visoku ocjenu, ali uviđajući odmah nedostatke, dao je Jurica Pavičić (*Jutarnji list*) koji je film gledao na Festivalu u Cannesu. Od tri priče *Zvizdana*, Pavičić je prvoj prigovorio da je opterećena ekspozijskim objašnjavanjem konteksta i pretrpana fabulom, drugi je pohvalio zbog korištenja gotičke atmosfere spaljenog sela i dočaravanja seksualne tenzije u zagušujućoj ljetnoj omari, a treću je okarakterizirao kao ambivalentnu. Pavičić ističe da je Matanić produktivan i raznovrstan režiser koji ima i mana i vrlina, a i jedne i druge se u *Zvizdanu* očituju: pokatkad je sklon simboličkom i metaforičkom crtanju poante, ali pokazuje i njegove jake strane - vizualnu pismenost, rad s glumcima, te sklonost prema konceptualnom riziku.

Treći na listi najbolje ocijenjenih hrvatskih filmova 21. stoljeća je filma *Obrana i zaštita* (2013.) Bobe Jelčića, koji je u hrvatskoj kulturi dotad bio poznat kao hvaljen nekonvencionalan kazališni redatelj. U filmu su kritičari prepoznali snažan utjecaj rumunjskog filma, te su hvalili njegov modernistički prosede s većim naglaskom na psihološka stanja likova nego na fabulu.

U *Jutarnjem listu* film su hvalili i Nenad Polimac i Jurica Pavičić, koji tvrdi da film pokazuje da pravo gorivo nacionalističkih ideologija nije mržnja, nego oportunitizam malih i možda čestitih ljudi, što je Jelčić je obradio u stilski vrlo suvremenom filmu, izvrsno snimljenom, sa sjajnim Bogdanom Diklićem. Polimac ističe jedinstvenu dramaturgiju, premda u tri odjeljka striktno razdvojena zatamnjenjima Diklić uvijek drukčije završava, te navodi da je najuputnije sastavljati vlastitu slagalicu sva tri dijela filma, jer se oni neosjetno nadopunjuju - ovako aktivnu ulogu gledatelj odavno nije imao u nekom ostvarenju hrvatske kinematografije.

Marko Njegić (*Slobodna Dalmacija*) također hvali Diklića ističući da izvrsno predočava duševna previranja protagonista. A sam film umješno je režiran u minimalističkom i realističkom stilu rumunjskog *novog vala*, sastavljenom od dugih, precizno postavljenih kadrova.

Arsen Oremović (*Večernji list*), poštujući uspjeh filma, ipak ne krije da ga nije osobito oduševio. Naglašava da *Obrana i zaštita* nije politički film nego studija karaktera, sastoji se od dijelova koje

scenaristi klasičnih narativnih priča uglavnom izbacuju kao višak - od isključivo takvih životnih praznih hodova, do granice apsurdna. Time se po njemu stilski primaknuo novom valu rumunjskih i turskih filmova, koji su bili vrlo uspješni posljednjih desetak godina, pa u toj činjenici uz nepobitnu kvalitetu treba tražiti razloge uspjeha ulaska u Berlinski festival.

Film je 2013. godine osvojio Pulski filmski festival, na kojem je dobio i solidnu ocjenu kritike (4,17) i nagradu *Oktavijan*. Premda su kritike bile pohvalne, ipak nije postigao kritičarski kosenzus niti izazvao oduševljenje kakvo su postigli Dalibor Matanić i Hana Jušić.

U grupi filmova s odličnim ocjenama kritike u dnevnom tisku slijede filmovi *Takva su pravila* (2015., red. Ognjen Sviličić), *Ta divna splitska noć* (2004., red. Arsen Anton Ostojić), *Osmi povjerenik* (2018., red. Ivan Salaj), *Ustav Republike Hrvatske* (2017., red. Rajko Grlić), *Armin* (2007., red. Ognjen Sviličić), *Broj 55* (2014., red. Kristijan Milić), *Tu mene nosiš* (Ivona Juka, 2015.), *Fine mrtve djevojke* (2002., red. Dalibor Matanić) i *Kotlovina* (2011., red. Tomislav Radić). O kritikama tih filmova bit će više riječi u narednim nastavcima feljtona.

Činjenica da je najbolji hrvatski film 21. stoljeća po ocjeni kritike snimljen 2016. (a naredna dva par godina ranije), kao i podatak da je 9 od 12 najbolje ocijenjenih filmova nastalo nakon 2010., pokazuje da je kritika smatrala da hrvatska kinematografija kvalitativno ima uzlazni trend te da je tek u zadnjoj trećini ovog razdoblja dosegla svoj kreativni vrhunac. Također, usprkos malom broju žena redateljica, najbolje ocijenjeni film režirala je upravo žena i to debitantica koja je po ocjenama kritike prestigla brojne iskusnije kolege.

Zlatko Vidačković, FILMOVI.hr, 1. prosinca 2020.

Napomena: Dopušteno je prenošenje sadržaja ovog feljtona uz objavu izvora i autora.